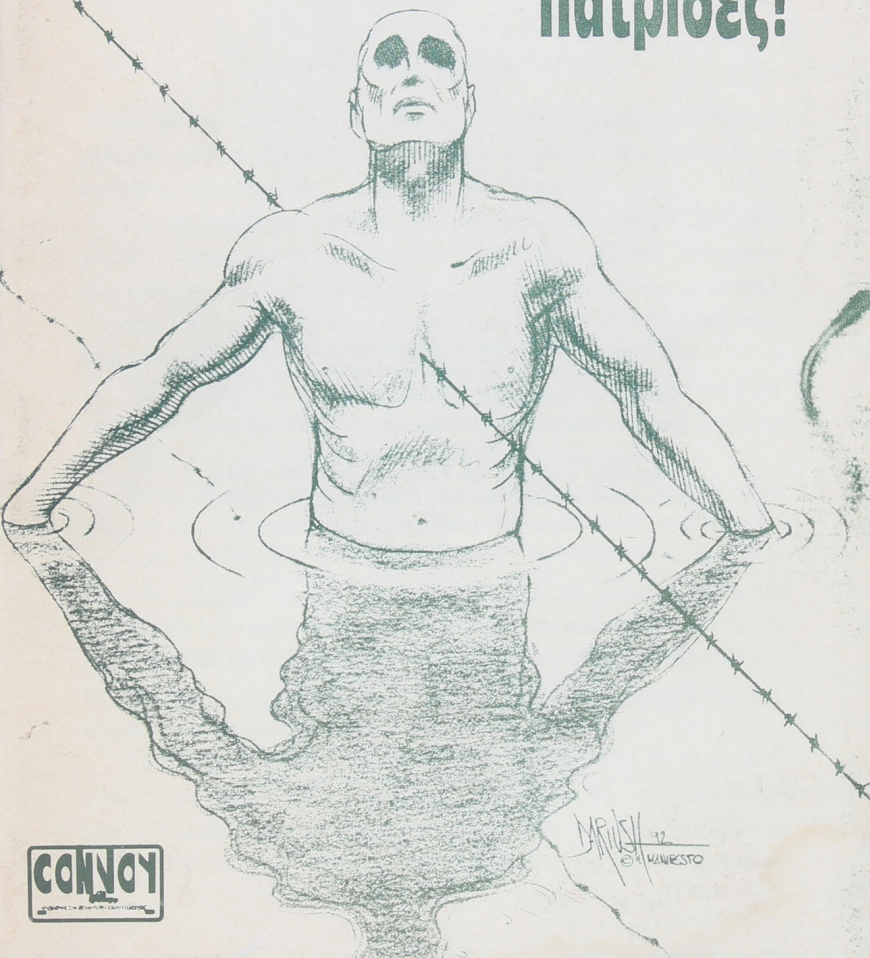

**(δυστυχώς...) οι προλετάριοι
έχουν ακόμη
πατρίδες!**

I. Εθνικό: μαρξιστική φιλολογία ή μαρξιστική μεθοδολογία;

Όσοι κατηγορούν το μαρξισμό ότι δεν διαθέτει κάποια θεωρία για «το εθνικό ζήτημα», ουσιαστικά απαιτούν ένα πράγμα: να καταστεί μια θεωρία... έξω από την Ιστορία.

Για το μαρξισμό, όντως, δεν υπάρχει «το εθνικό ζήτημα», αλλά — όπως σωστά σημείωνε ο Κάουτσκι — εθνικά ζητήματα. Δεν υπάρχει κείμενο των κλασικών του μαρξισμού που να αντιμετωπίζει κάποιο εθνικό ζήτημα ανεξάρτητα από την ταξική σκοπιά και έξω από τα συγκεκριμένα ιστορικά πλαίσια.

Το γεγονός ότι ο μαρξισμός δεν αναγνωρίζει «θεωρητική αυτονομία» στο εθνικό ζήτημα, διόλου δεν σημαίνει πως δεν αναγνωρίζει την ιστορική ύπαρξη τέτοιων ζητημάτων.

Το αντίθετο, η ενασχόληση με τα εθνικά ζητήματα είναι συνεχής. Η «έλλειψη» ανεξάρτητης θεωρίας αναδεικνύει ακριβώς τον ιστορικό χαρακτήρα του προβλήματος (το εθνικό είναι ένα «μοντέρνο» ζήτημα με την ιστορική σημασία του όρου), αλλά και την αντιθετική φύση του. Αντιθετικό εδώ σημαίνει πως, ανάλογα με την ιστορική συγκυρία και τους εμπλεκόμενους, μπορεί να καταστεί είτε ταφόπετρα των ταξικών στόχων, είτε, αντίθετα, ο απαραίτητος όρος της πραγματοποίησής τους.

Λαθεύουν επομένως και αυτοί που προσπαθούν να παρουσιάσουν το μαρξισμό ως «διεθνιστική ουτοπία», περίπου συνώνυμη του κοσμοπολιτισμού, όσο και αυτοί που άκριτα ταυτίζουν σε κάθε περίπτωση «εθνικό» και «ταξικό». Βέβαια, στη μακρά

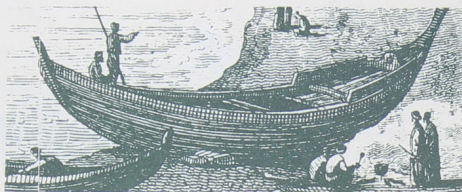
Εδώ και μερικούς μήνες ο υποφαινόμενος είχε λάβει την «εντολή» από τους συντρόφους του περιοδικού να γράφει, ή μάλλον να καταγράφει τις απόψεις μας για το «εθνικό ζήτημα», όπως έχουν διαμορφωθεί στην κοινή μας πορεία των τελευταίων χρόνων.

Ασφαλώς η επιλογή του προσώπου δεν ήταν η πλέον ενδεδειγμένη. Ο υποφαινόμενος λίγα χρόνια πριν είχε ριζικά διαφορετικές «θέσεις» στο συγκεκριμένο ζήτημα.

Διαμορφωμένος θεωρητικά στο κλίμα του «ιταλικού εργατισμού», έβλεπε το εθνικό μέσα από τα ιδεολογικά γυαλιά αυτής της τάσης του εργατικού κινήματος. Όμως, η πραγματικότητα εκδικείται... Πέρα βέβαια από την πραγματικότητα, η συμβολή των συντρόφων του περιοδικού (και όχι μόνο...) υπήρξε καθοριστική.

Η σημείωση αυτή είναι, νομίζουμε, απαραίτητη όχι μόνο για να αποσπάσουμε την επίεικα του αναγνώστη, αλλά και για να προκαλέσουμε την παρέμβαση όσων επιθυμούν να διαφωνήσουν ή να διορθώσουν όσα παρακάτω υποστηρίζουμε...

θεωρητική παράδοση του μαρξισμού, δεν είναι δύσκολο για όποιον επιθυμεί να βρει τα κατάλληλα τσιτάτα για να αποφανθεί δογματικά υπέρ της μιας ή της άλλης διαστρέβλωσης.

Για παράδειγμα, οι υποστηρικτές του «αφηρημένου διεθνισμού» θα ανέτρεχαν στην αξιωματική τοποθέτηση του Λίμπκνεχτ ότι «τα μοναδικά “έθνη” που αναγνωρίζει ο μαρξισμός είναι το “έθνος” των προλετάρων και το έθνος των καπιταλιστών...». Ρήση που παραπέμπει μάλλον στον επαναστατικό ρομαντισμό του αναρχισμού («Κάτω όλα τα ψεύτικα σύνορα»), παρά στην επιστημονική (ιστορική-υλιστική) σκέψη του Μαρξ.

Αλλά βεβαίως και οι υποστηρικτές του «εθνικού» θα κατέφευγαν στη γνωστή επιστολή του Ένγκελς στον Κάουτσκι, όπου ρητά αναφέρεται ότι «χωρίς ενότητα και εθνική αυτονομία, καμιά σοσιαλιστική προοπτική...».

Το να βάζουμε όμως τον Λίμπκνεχτ κατά του Ένγκελς ή τη Λούξεμπουργκ κατά του Λένιν δεν έχει κανένα νόημα. Ή μάλλον το μόνο νόημα που προκύπτει από αυτές τις «αντιπαραθέσεις» είναι η έλλειψη κάποιας δογματικής θέσης «υπέρ ή κατά» του εθνικού ζητήματος. Τα τσιτάτα επομένως δεν χρησιμεύουν σε τίποτα. Σε τίποτα επίσης δεν χρησιμεύουν και τα διάφορα ιστορικά συνθήματα, όσο δημοφιλή ή προφανή και αν φαίνονται.

Τι σημαίνει επομένως το σύνθημα «οι προλετάριοι δεν έχουν πατρίδα», ή το λενινιστικό «δικαίωμα της αυτοδιάθεσης των εθνών μέχρι πλήρους κρατικού αποχωρισμού», έξω από τα συγκεκριμένα ιστορικά πλαίσια διατύπωσής τους ή εφαρμογής τους;

Σκανδαλίζει αυτή η διατύπωση;

Κι όμως, αν οι προλετάριοι δεν έχουν πατρίδα, τότε ασφαλώς

δεν μπορεί να τους αφορά το «δικαίωμα της αυτοδιάθεσης», και αν η αυτοδιάθεση των εθνών είναι ένα, έστω, απαραίτητο ιστορικό στάδιο της μετέπειτα κοινωνικής τους χειραφέτησης, αυτό σημαίνει πως ως εκείνη τη στιγμή έχουν πατρίδες... κ.λπ. Με ποιο τρόπο λοιπόν μπορούμε να ξεπεράσουμε αυτές τις αντιφάσεις (και όχι μόνο στο συγκεκριμένο) των κλασικών του μαρξισμού;

Πιστεύουμε πως αν και η μαρξιστική φιλολογία δεν μας προσφέρει μια ολοκληρωμένη θέση για το εθνικό, ο μαρξισμός (ως επιστημονική μέθοδος) μάς παρέχει τα απαραίτητα εργαλεία για τη διαμόρφωση της ορθής κάθε φορά στάσης και ίσως τη δυνατότητα διατύπωσης μιας σύγχρονης θέσης για «τα εθνικά ζητήματα του καιρού μας».

Αυτή η προσέγγιση, όπως είναι φανερό, αντιμετωπίζει το μαρξισμό ως ανοιχτή θεωρία, και όχι ως δόγμα ή διδασκαλία. Ανοιχτή θεωρία σημαίνει παραγωγή νέας γνώσης και όχι στείρα αποστήθιση «γνωμικών». Επομένως, ακόμη μια φορά, όσοι καταλογίζουν στο μαρξισμό αυτή ή εκείνη την έλλειψη, ουσιαστικά τον μεταχειρίζονται σαν Αγία Γραφή και όχι ως επιστημονική μέθοδο.

Μια πιθανή διέξοδος λοιπόν από αυτές τις «αντιφάσεις» προσφέρει αυτό που ο ιταλός θεωρητικός Αντόνιο Νέγκρι ονόμαζε «μαρξιστική ανάλυση του μαρξισμού». «... Τι σημαίνει αυτό; Σημαίνει ότι καταρχήν όλοι οι μαρξιστές συγγραφείς πρέπει να υποβάλλονται σε ιστοριοπρακτική κριτική, απόλυτα καθοριστική για την ένταξη και την κατανόηση της σκέψης τους...».

(Για παράδειγμα το Τι να κάνουμε; είναι από τα πιο «βαρετά»

βιβλία που μπορεί να διαβάσει κάποιος, αν αγνοήσει το «πότε» και το «γιατί» κάθε λενινιστικής πρότασης...)

Σε ποια εποχή λοιπόν μιλούν οι κλασικοί για το εθνικό; Ποιος είναι ο χαρακτήρας και η «κίνηση» του κεφαλαίου; Ποιος ο χαρακτήρας των εθνικών κινημάτων; Ποια εθνικά κράτη υπήρχαν στην εποχή τους; Τι γνωρίζουν για τα εθνικοαπελευθερωτικά ή τα αντιαποικιακά κινήματα; Γνώριζε ο Μαρξ και ο Ένγκελς, η Λούξεμπουργκ και ο Κάουτσκι το... παλαιστινιακό ζήτημα, το κουρδικό, την Αγκόλα, τη Μοζαμβίκη, την Αιθιοπία, τη Σαχάρα, τη Ναμίμπια, την Κύπρο; Άκουσαν ποτέ για την αλγερινή επανάσταση; Κι αντίστροφα, τι υπάρχει σήμερα από τις τρεις μεγάλες πολυεθνικές αυτοκρατορίες του καιρού τους, την Αυστροουγγαρία, την Τουρκία και τη Ρωσία; Με άλλα λόγια, υπάρχει σήμερα τίποτε από το ιστορικό πλαίσιο μέσα στο οποίο και για το οποίο μιλούσαν οι κλασικοί της Α' και της Β' Διεθνούς;

Τι σημαίνει επομένως «μαρξιστική ανάλυση του μαρξισμού»; Μειώνει το μαρξισμό αυτή η μεθοδολογία; Όμως, με ποια λογική ο μαρξισμός δεν θα δεχόταν να υποβληθεί στη δική του (ιστορική-υλιστική) μεθοδολογία, την οποία εφαρμόζει στους άλλους; Ο Μαρξ μίλησε για το ιρλανδικό ζήτημα από τη σκοπιά (αρχικά) της αγγλικής εργατικής τάξης και για την αγγλική εργατική τάξη από τη σκοπιά της ευρωπαϊκής επανάστασης. Διατυπώνει λοιπόν θέσεις τόσο «γενικού» περιεχομένου όπως: «Όταν ένα έθνος καταπιέζει ένα άλλο δεν είναι και το ίδιο ελεύθερο...», καθώς και θέσεις σε σχέση με το συγκεκριμένο ζήτημα. Ο Ένγκελς γράφει απερίφραστα ότι «στην περίπτωση των Πολωνών και των Ιρλανδών, εθνικισμός και διεθνισμός ταυτίζονται...».

Η Λούξεμπουργκ αντιμετωπίζει διαφορετικά (και σε σχέση με τον Μαρξ, του οποίου τις θέσεις θεωρεί «παλιωμένες» στο σχετικό ζήτημα) το πολωνικό και διαφορετικά, για παράδειγμα, τον αγώνα των Αρμενίων και των Ελλήνων της Κρήτης. Ο ίδιος ο Λίμπκνεχτ, που αποφαινεται δογματικά υπέρ ενός αφηρημένου διεθνισμού, μετά το 1848 θεωρεί τη γερμανική ενοποίηση «... προθάλαμο της εργατικής χειραφέτησης». Η Α' Διεθνής στο γαλλοπρωσικό πόλεμο έχει δύο γραμμές. Μια γραμμή κατά την έναρξη του πολέμου από τη Γαλλία και μια άλλη όταν απειλείται πια το Παρίσι από τους Γερμανούς (είναι πάντοτε δηλαδή με τον αμυνόμενο...).

Ποιοι είναι λοιπόν οι σταθεροί άξονες μέσα σε αυτές τις αντιθετικές προσεγγίσεις;

Οι άξονες αυτοί κατά τη γνώμη μας είναι δύο:

- α) το εθνικό είναι ένα τακτικό ζήτημα και
- β) το εθνικό αντιμετωπίζεται πάντοτε από τη σκοπιά των συμφερόντων της (ευρωπαϊκής καταρχήν) επανάστασης.

Όμως, τακτικό δεν σημαίνει δευτερεύον (αν και ο Μαρξ χρησιμοποιεί και αυτή την έκφραση), ούτε ταξικό σημαίνει αφηρημένο.

Η αντιμετώπιση του εθνικού, όπως και των άλλων κοινωνικών και ιστορικών προβλημάτων, πρέπει να γίνεται με βάση την αρχή ότι «το αληθινά πραγματικό δεν είναι το άμεσα αντιληπτό, αλλά το σύνολο των πραγματικών προσδιορισμών...». Τι σημαίνει λοιπόν «εθνικό» έξω από τους ιστορικούς όρους που, ακριβώς, το ορίζουν; Τι σημαίνει εθνικισμός για τον επιτιθέμενο και «εθνικισμός» για τον αμυνόμενο; Τι σημαίνει, για παράδειγμα, η υπε-

ράσπιση της πατρίδας στην περίπτωση της Κούβας, σήμερα; Τι σημαίνει η διεκδίκηση μιας πατρίδας για τους Παλαιστίνιους ή τους Κούρδους;

Θα έγραφε ακόμη και σήμερα ο Μαρξ, έτσι γενικόλογα (!) — οποία ιεροσουλία... — ότι οι προλετάριοι δεν έχουν πατρίδα; Τα χείμενα λοιπόν της Α' και της Β' Διεθνούς κινούνται μέσα στο θετικιστικό και διαφωτιστικό κλίμα της εποχής τους, αντιμετωπίζουν το εθνικό έτσι όπως εμφανιζόταν εκείνη την περίοδο και, το κυριότερο, αποπνέουν έντονο ευρωκεντρισμό. Για παράδειγμα, ο Κάουτσκι πιστεύει ότι οι διάφορες «εθνικές γλώσσες» σιγά σιγά θα καταστούν τοπικές διάλεκτοι και τελικά θα επικρατήσει μια παγκόσμια γλώσσα! Ο καθένας καταλαβαίνει ότι αυτό το εφιαλτικό σενάριο δεν μπορεί να είναι κομμουνιστικό. Γιατί άλλο πράγμα είναι η παγκοσμιοποίηση της «μετακαπιταλιστικής ατομικότητας» και άλλο η επιβολή της γλώσσας του... κεφαλαίου...

Με τη σειρά του ο «άξεστος γραφειοκράτης» Στάλιν, ζώντας σε διαφορετικό κλίμα και αντιμετωπίζοντας στην πράξη το ζήτημα, ειρωνεύεται, και ορθά, αυτή την «ορθόδοξη» θέση του Κάουτσκι. Ο Ένγκελς από την πλευρά του θεωρεί ότι τα έθνη που δεν διαθέτουν κράτος, όπως π.χ. οι Τσέχοι και οι Σλοβάκοι θα εξαφανιστούν. Όπως πολύ σωστά λοιπόν παρατηρεί ο έλληνας μαρξιστής Ν. Ψυρούκης «... ο Μαρξ (τουλάχιστον της νεανικής περιόδου) δεν έπαιρνε υπόψιν του τον αποικιακό χαρακτήρα του συστήματος...». Και αυτό είναι πέρα ως πέρα αληθινό, αφού ο Μαρξ (ας το πούμε έτσι για τους νεότερους συντρόφους, που πρέπει να είναι ριζοσπάστες και με το μαρξισμό) δεν χρησιμοποιεί πουθενά τη λέξη ιμπεριαλισμός! Στα τέλη φυσικά της ζωής του,

αντιλαμβάνομενος την ευρωκεντρική οπτική του, ασχολείται με τη μελέτη των ανατολικών κοινωνιών και τον ασιατι-

κό τρόπο παραγωγής. Θα πρέπει λοιπόν να περιμένουμε τον Λένιν για να περάσουμε στην πραγματική ιστορία του μαρξισμού, σε αυτό που ο ιταλός φιλόσοφος Κοστάντσο Πρέβε ονομάζει πλήρη **παγκοσμιοποίησή του**. Με τον Λένιν τα προβλήματα δεν τίθενται απλά — αλλά επιχειρείται και η **ιστοριοπρακτική** λύση τους. Ο Λένιν ορίζει λοιπόν μια για πάντα αυτό που θεωρεί το σημαντικότερο στοιχείο στον Μαρξ, την έννοια, αλλά και την πραγματικότητα του **«καθορισμένου κοινωνικού σχηματισμού»**. Όχι πια το παγκόσμιο προλεταριάτο και η παγκόσμια αστική τάξη (παρόντα βεβαίως και τα δυο στην ανάλυση των τάσεων κεφαλαίου και εργασίας), αλλά οι συγκεκριμένες κοινωνικές σχέσεις, οι παραγωγικές σχέσεις, το συγκεκριμένο θα λέγαμε «κοινωνικό υλικό», και άρα οι συσχετισμοί δύναμης, τα κράτη και, κυρίως, ο ιμπεριαλισμός. Το εθνικό κράτος επομένως δεν είναι πια «αστική απάτη», αλλά το αποτέλεσμα της ιστορικής διαπλοκής πολλών παραγόντων. Όχι πλέον αφηρημένες αρχές προς πάσαν χρήση, αλλά **συγκεκριμένη ανάλυση του πραγματικού**. Ενότητα πολλών προσδιορισμών, το ονόμαζε ο Μαρξ.

Γράφει λοιπόν ο Λένιν: «... Η πιο συχνή και η πιο μεγάλη αδυναμία στις συζητήσεις πάνω σε αυτό το ζήτημα (σχέση εθνικού/διεθνικού) είναι η έλλειψη ιστορικής άποψης και συγκεκριμενότητας. Είναι συνηθισμένο το πέρασμα κάθε λογής λαθρεμπορίου κάτω από τη σημαία των γενικών φράσεων...». Τα σχόλια εδώ είναι τελείως περιττά. Ποια επομένως είναι η ορθή αντιμετώπιση του ζητήματος;

Ο Λένιν γράφει ξεκάθαρα: «... Απόλυτη απαίτηση της μαρξιστικής θεωρίας είναι, όταν εξετάζεται ένα οποιοδήποτε

κοινωνικό πρόβλημα, να τοποθετείται μέσα σε ορισμένα ιστορικά πλαίσια και ύστερα αν πρόκειται για μια χώρα (λ.χ. το εθνικό πρόγραμμα μιας δοσμένης χώρας) να παίρνονται υπόψη οι συγκεκριμένες ιδιομορφίες που κάνουν αυτή τη χώρα να διαφέρει από τις άλλες μέσα στα όρια της μιας και της ίδιας ιστορικής εποχής...». Επομένως, να σημειώσουμε εδώ πρώτον τόν απόλυτα λενινιστικό χαρακτήρα της πρότασης του Α. Νέγκρι, που είδαμε προηγουμένως, και δεύτερον την επιβεβαίωση του ότι τα συνθήματα δεν έχουν νόημα όχι μόνο σε διαφορετικές εποχές, αλλά και σε διαφορετικές χώρες (θα δούμε πιο κάτω από ποια άποψη διαφορετικές) μέσα στην ίδια εποχή.

Αξίζει λοιπόν τον κόπο να θυσιάσουμε τη μαρξιστική φιλολογία στη μαρξιστική μεθοδολογία, ή αντίθετα θα μείνουμε «πιστοί» και θρησκευόμενοι «μαρξιστές»;

II. Εθνικό: η τάση και η πραγματικότητα

Ακολουθώντας λοιπόν τη λενινιστική παραίνηση πρέπει να προσπαθήσουμε να δούμε το σημερινό «ιστορικό πλαίσιο» και επομένως τη σημασία του «εθνικού» μέσα σε αυτό.

Είναι βεβαίως προφανές ότι ούτε ο χώρος, ούτε φυσικά οι υποκειμενικές δυνατότητες του υποφαινόμενου συνηγορούν σε μια ολοκληρωμένη ή έστω ικανοποιητική παρουσίαση ενός τόσο σημαντικού ζητήματος. Αναγκαστικά λοιπόν θα περιοριστούμε σε κάποιες νύξεις. Άλλωστε σκοπός αυτού του σημειώματος δεν είναι να

κλείσει τη σχετική συζήτηση, αλλά να συνεισφέρει όσο είναι δυνατόν μέσα σε ένα ήδη «πλωμένο» κλίμα μεταξύ συντρόφων...

Σύμφωνα λοιπόν με πάρα πολλούς σχολιαστές, η σημερινή πραγματικότητα χαρακτηρίζεται από την «αναβίωση» των εθνικισμών στην Περιφέρεια και του ρατσισμού/φασισμού στο Κέντρο της παγκόσμιας καπιταλιστικής διάταξης. Εδώ φυσικά μας απασχολεί μόνο το πρώτο από τα δύο φαινόμενα, αν και δεν θα ήταν παράδοξη η παράλληλη εξέτασή τους (παράδοξος αντιθέτως θα ήταν ο παραλληλισμός τους...).

Οι περισσότεροι λοιπόν σχολιαστές αρκούνται στο στιγμιαισμό του «εθνικισμού» χωρίς να νοιαστούν να δώσουν κάποια πειστική ερμηνεία για τις πραγματικές του ρίζες, και άρα την προοπτική και τη σημασία του. Έτσι για κάποιους, «υπεύθυνο» αυτής της αναβίωσης, κυρίως στις πρώην «σοσιαλιστικές» χώρες, θεωρείται το «κακό σταλινικό παρελθόν» τους, το οποίο αχριβώς «εξέθρεψε τους εθνικούς ανταγωνισμούς»... Όμως, αυτού του είδους οι ερμηνείες «βλέπουν» τα κοινωνικά φαινόμενα ως διαθέσεις των μαζών, που μπορούν να εκτραφούν ή να καταπνιγούν στο επίπεδο ή μάλλον στο εποικοδόμημα των ιδεολογιών.

Τέλος, για την περίφημη «αναβίωση», κανείς τους δεν μας διαφωτίζει σε ποιες ιστορικές αναλογίες αναφέρεται και κυρίως σε ποιο σημείο υπάρχει ομοιότητα ή αναλογία ανάμεσα στο «ιστορικό κοινωνικό υποκείμενο» του μοντέρνου «εθνικισμού» και το σημερινό κοινωνικό υποκείμενο που στηρίζει ή προωθεί «εθνικά αιτήματα»..., ώστε να συμπεράνουμε αν πρόκειται για επανάληψη ή για κάτι εντελώς νέο.

Βέβαια είναι αλήθεια πως τα σημερινά εθνικά κινήματα (και

σε αυτό τουλάχιστον συμφωνούμε απόλυτα με τον Μπάλιμπαρ) δεν είναι παρά η προσπάθεια των αντίστοιχων εθνικών

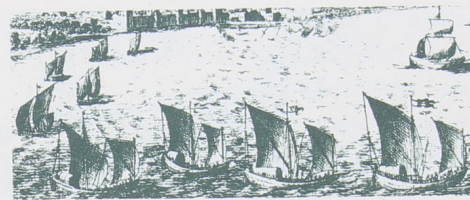
ομάδων να βελτιώσουν τη θέση τους στον παγκόσμιο καταμερισμό εργασίας, ανεβάζοντας την «πολιτική τιμή» του εθνικού τους χώρου... Αλλά προς τι ο φόγος;

Η οξυδερκής αυτή διαπίστωση του Μπάλιμπαρ μας μεταφέρει από τα σύννεφα της ιδεολογίας στο σταθερό έδαφος της Πολιτικής Οικονομίας (και όχι ασφαλώς της Οικονομίας...), από την οποία πρέπει να ξεκινήσουμε... Σήμερα λοιπόν φαίνεται σαν να έχει πάρει τη σκυτάλη του «διεθνισμού» το κεφάλαιο!! Τα συνθήματα της αυτοδιάθεσης και του αποχωρισμού δεν τα προωθούν επαναστατικές δυνάμεις, αλλά το διεθνές κεφάλαιο, το Τέταρτο Ράιχ και οι ΗΠΑ. Σε πολλές περιπτώσεις επίσης διαπιστώνουμε σύγκρουση εθνικών ή/και κρατικών ενοτήτων με αυτή τη «διεθνιστική» ή μάλλον κοσμοπολίτικη κίνηση του κεφαλαίου.

Όμως, πριν πάμε παρακάτω, να σημειώσουμε ότι αυτός ο κοσμοπολιτισμός του κεφαλαίου είναι κάλπικος όχι μόνο στο περιεχόμενο (καπιταλιστικός), αλλά και στη μορφή. Αυτό δηλαδή που προωθεί δεν είναι «το κεφάλαιο γενικά» (κι άρα και τους όρους της ανατροπής του), αλλά η κυριαρχία ορισμένων χωρών πάνω στις άλλες. Κυριαρχία εδώ δεν σημαίνει μόνο «οικονομία», αλλά και γλώσσα και πολιτισμικά μοντέλα και στρατιωτική απειλή. Με δυο λόγια: δεσποτισμός και εκμετάλλευση.

Λαθεύουν επομένως όσοι (ακόμη και σήμερα) αντιμετωπίζουν τον ιμπεριαλισμό σαν το ασυνείδητο χέρι της ιστορίας που ωθεί την ανθρωπότητα («αναπόφευκτα»... μέσω αδικιών) «προς τα εμπρός», δηλαδή πιο κοντά στον κομμουνιστικό στόχο. Και αυτό

για δύο κυρίως λόγους: Πρώτον, γιατί σήμερα πλέον, από πολλές πλευρές, ανάπτυξη και βαρβαρότητα σχεδόν ταυτίζονται. Δεύτερον, γιατί η ανάπτυξη των μεν καθίσταται ουτοπία ανάπτυξης για τους δε. Ενώ δηλαδή στις χώρες του Κέντρου τα «όρια» της ανάπτυξης έχουν εξαντληθεί (δημιουργώντας, όπως έχει παρατηρηθεί, μια κατάσταση «υπερπαραγωγής κοινωνικών σχέσεων» και επομένως αντίστοιχα φαινόμενα μηδενισμού και κάθε είδους μεταμοντερνισμού...), σε κάποιες άλλες καθίσταται ουτοπική ακόμη και η υπέρβαση των «ορίων» της φτώχειας (και αυτή η ουτοπία συμπληρώνεται συνήθως με μια άλλη: το θρησκευτικό φονταμενταλισμό...).

Αποτελεί λοιπόν μηχανιστικό ντετερμινισμό η κοσμοπολίτικη αντίληψη που θεωρεί (πλέον) την καπιταλιστική ανάπτυξη δίδυμη αδερφή της επανάστασης. Ο Γκράμσι έγραφε πως ο Λένιν πραγματοποίησε την πρώτη επανάσταση ενάντια στο Κεφάλαιο (με «Κ» κεφαλαίο), υπονοώντας το Κεφάλαιο του Μαρξ. Με άλλα λόγια αρνήθηκε τον εξελικτισμό της Β' Διεθνούς, που ταύτιζε ανάπτυξη και επανάσταση ή περίμενε την περίφημη κατάρρευση. Η λενινιστική αυτή «επανάσταση στη θεωρία» είναι περισσότερο επίκαιρη από ποτέ.

Αλλά ας ξανάρθουμε στον κοσμοπολιτισμό του κεφαλαίου. Ήδη από τη δεκαετία του '70 κάποιοι μιλούσαν για τη σταδιακή επιβολή ενός «πολυεθνικού τρόπου παραγωγής». Σε αυτό τον «τρόπο» παραγωγής συχνά ορθώνεται σαν εμπόδιο το ιστορικό εργαλείο εμπέδωσης του ίδιου του καπιταλισμού, με δυο λόγια το εθνικό κράτος. Πράγματι, η καταστροφή μεγάλων κρατικών ενοτήτων για τον καλύτερο έλεγχο των υπό δημιουργία κρατι-

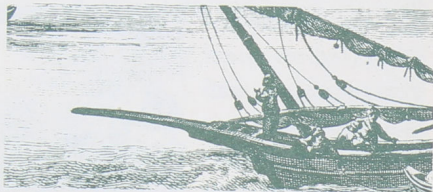
δίων, η προώθηση νέων ενοτήτων χωρίς ουσιαστική κοινωνική —και επομένως επαναστατική— συνοχή (τα διά-

φορα Ταμεία Συνοχής δεν επαρκούν...) συνιστούν σήμερα την κυρίαρχη τακτική του «πολυεθνικού» κεφαλαίου.

Σε αυτή λοιπόν τη διαδικασία, το εθνικό κράτος άλλοτε παρουσάζεται σαν εμπόδιο, και άλλοτε (η δημιουργία του) σαν το όχημα για την προώθηση των πολυεθνικών αυτών συμφερόντων. Όμως, όσοι μιλούν για «πολυεθνικό» τρόπο παραγωγής ξεχνούν το γεγονός ότι αυτός ο «τρόπος» εκτείνεται μεν πάνω από χώρες και κυβερνήσεις σαν παγκόσμιο «νευρικό σύστημα», από την άλλη όμως έχει πολύ συγκεκριμένα εθνικά και γεωγραφικά κέντρα, και άρα ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ. Δεν πρόκειται, λοιπόν, για πολυεθνικό τρόπο παραγωγής, αλλά για συγκεκριμένους εθνικούς ιμπεριαλισμούς. Επίσης δεν δημιουργεί (απλώς) μια παγκόσμια αστική τάξη και ένα παγκόσμιο προλεταριάτο, όπως θα ήθελαν οι «διεθνιστές» (κι εμείς μαζί τους βεβαίως), αλλά μια σιδερένια ιεραρχική πυραμίδα χωρών που νέμονται τον «παγκόσμιο κοινωνικό πλούτο» ανάλογα με τη θέση τους σε αυτή. Ακριβώς δηλαδή.

Επομένως η τάση παγκοσμιοποίησης του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής είναι ήδη πραγματικότητα, όμως η πραγματικότητα αυτής της παγκοσμιοποίησης δεν μπορεί να αναχθεί στο αναλυτικό δίπολο: παγκόσμια αστική τάξη - παγκόσμιο προλεταριάτο.

Σε αυτό ακριβώς το σημείο, κατά τη γνώμη μας, βρίσκεται η διαφορά μεταξύ διεθνισμού και εθνικισμού. Πρόκειται δηλαδή για μια διαφορά ανάμεσα σε τάση και ιστορική πραγματικότητα.

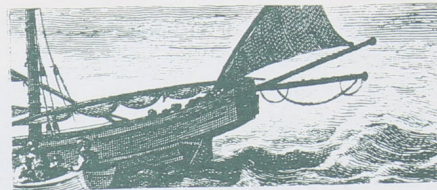

Η υπόκληση στην ιστορική «πραγματικότητα» (εν προκειμένω των εθνικών κρατών), με άλλα λόγια η υιοθέτηση

του πραγματικού ως λογικού, προδίδει την πραγματικότητα, αφού η τελευταία δεν είναι παρά μια ατελής στιγμή της τάσης. Από την άλλη, η αδιαμεσολάβητη ιστορικά, απόλυτη υιοθέτηση της τάσης (των γενικών τάσεων) προδίδει και την τάση και την πραγματικότητα, εφόσον καθίσταται αναποτελεσματική στο επίπεδο της πραγματικότητας. Άλλωστε από τον Λένιν μάθαμε να αναλύουμε την τάση για να υπηρετήσουμε και επομένως να αλλάξουμε την πραγματικότητα. Το αντίθετο κάνουν όσοι θέλουν να «γνωρίσουν» και όχι ν' αλλάξουν τον κόσμο... Από αυτή τη σκοπιά λοιπόν, η ιστορική πραγματικότητα των εθνικών κρατών δεν μπορεί ούτε να απολυτοποιηθεί, ούτε βεβαίως να αγνοηθεί. Αυτό φυσικά δεν σημαίνει και το ένα και το άλλο. Δηλαδή και ολίγον «διεθνιστές» και ολίγον «εθνικοί» (όπως κάνουν οι σαλτιμπάγγοι της επίσημης Αριστεράς...). Διαλεκτική δεν σημαίνει συγκερασμός...

Το πρόβλημα, λοιπόν, είναι η σπουδαιότητα, η σημασία, του εθνικού κράτους, και επομένως όλων των κινήσεων γύρω από αυτό σήμερα.

Σε αυτό το σημείο ας κάνουμε μια ακόμη μεθοδολογική παρένθεση. Γράφει λοιπόν ο Μαρξ στο εισαγωγικό κεφάλαιο των Grundrisse: «... θα ήταν λοιπόν άβολο και λαθεμένο να αφεθούν οι οικονομικές κατηγορίες να διαδεχτούν η μία την άλλη με την ιστορική σειρά που υπήρξαν καθοριστικές. Η σειρά τους καθορίζεται, αντίθετα, από τη σχέση που έχουν μεταξύ τους μέσα στη σύγχρονη αστική κοινωνία, σχέση που είναι ακριβώς η αντίστροφη

από εκείνη που εμφανίζεται σαν φυσική τους σχέση ή που αντιστοιχεί στη σειρά της ιστορικής εξέλιξης...». 'Αρα, λοιπόν,

— όπως έλεγε πάλι ο Μαρξ — ο άνθρωπος εξηγεί τον πύθηκο και όχι το αντίστροφο. Επομένως η σπουδαιότητα του «εθνικού κράτους» δεν μπορεί να εκτιμηθεί με βάση κάποια ιστοριογραφική εξέταση της πορείας του, αλλά με βάση τη σημερινή του σχέση με το παγκόσμιο κεφάλαιο, με βάση τη σημερινή του θέση στο πλέγμα των οικονομικών και πολιτικών συσχετισμών. Σε αυτό το σημείο η Α', η Β' και η Γ' Διεθνής δεν μπορούν να μας βοηθήσουν σε τίποτα. Ποια λοιπόν είναι η σημερινή πραγματικότητα των εθνικών κρατών μέσα στον... «Καθολικό Ναό» της παγκόσμιας καπιταλιστικής αγοράς; Μέσα σε αυτό το «Ναό» τα «στασίδια» δεν είναι ελεύθερα σε κάθε «πιστό», έχουν αντίθετα χαραγμένο πάνω τους το όνομα του σχεδόν μόνιμου κατόχου τους. Ο «Ναός» είναι χωρισμένος σε πέντε (5) κατηγορίες χωρών: Κέντρο, Περίμετρος κέντρου, Ημιπεριφέρεια, Περίμετρος περιφέρειας, Περιφέρεια.

Είναι εντυπωσιακό το γεγονός ότι οι έρευνες διαφόρων μελετητών (Αρίγχι κ.ά.) δείχνουν ότι τουλάχιστον από το 1930 ως σήμερα (με εξαίρεση την Ιαπωνία, τη Νότια Κορέα και ενμέρει την Ταϊβάν) καμιά χώρα δεν έχει βελτιώσει τη θέση της σε αυτή την ιεραρχική κατάταξη, δεν έχει αλλάξει βαθμίδα ανάπτυξης. Καταλαβαίνει επομένως ο καθένας ότι πράγματι τα στασίδια είναι μόνιμα, ή ειπωμένο αλλιώς: Η ανάπτυξη για τις χώρες εκτός Κέντρου είναι ουτοπία... Κάποτε ονόμαζαν αυτές τις προνομιούχες χώρες «βιομηχανικές» ή «βιομηχανοποιημένες» και απέδιδαν σε αυτό τους το «χαρακτηριστικό» την αιτία της προνομιακής τους θέσης.

'Ομως, σήμερα που οι ρόλοι αντιστρέφονται (το Κέντρο αποβιομηχανοποιείται και αντίθετα βιομηχανοποιούνται οι χώρες εκτός Κέντρου) αποδείχεται το αβάσιμο αυτής της ερμηνείας... Άλλοι προσπάθησαν να εξηγήσουν αυτή την ανισότητα μέσω της περίφημης «άνισης ανταλλαγής», αλλά και αυτή η ερμηνεία δεν υπήρξε ικανοποιητική...

'Όπως και να έχει, σε αυτόν εδώ το χώρο οφείλουμε να τονίσουμε πως η ανισότητα αυτή ίσως έχει να κάνει με την ίδια την «καπιταλιστική εκκίνηση» κάθε χώρας, με τη διατήρηση και ενίσχυση μηχανισμών αποκλεισμού και περιθωριοποίησης κ.ά., όμως το γεγονός είναι ότι το Κέντρο στηρίζεται σε τελευταία ανάλυση στο πολιτικό-στρατιωτικό του σύμπλεγμα και όχι απλώς στη «φυσική» πορεία της Οικονομίας. Ο καπιταλισμός κι αν δεν πιστεύει στην... «ελεύθερη αγορά»!! Τα στασίδια λοιπόν της παγκόσμιας καπιταλιστικής λειτουργίας δεν είναι αφαίρεση, και επομένως οι διαφορές, άρα και οι συγκρούσεις είναι πραγματικές και ζωτικής σημασίας. Το ίδιο και το εθνικό κράτος ή τα εθνικά ζητήματα. Μέσα σε αυτή την τελετουργία δεν λειτουργούν μόνο οι οικονομικοί νόμοι, αλλά και οι πολιτικοί ή μάλλον οι στρατιωτικοί. Οι παγκόσμιες τιμές δεν είναι — μόνο — οικονομικές, αλλά και πολιτικές. Πώς μπορεί λοιπόν να υπάρχει ενιαίο «εθνικό ζήτημα» σε έναν κόσμο που, εξαιτίας του κεφαλαίου, του τρόπου ανάπτυξής του, δεν είναι ενιαίος; Παρ' όλα όσα λέγονται, δεν ζούμε σε ένα ενιαίο «πλανητικό χωριό». 'Αρα πώς μπορεί να εξισωθεί ο εθνικισμός του Κέντρου, που όχι τυχαία παίρνει σήμερα τη μορφή του ρατσισμού και του φασισμού, με τον εθνικισμό της Περιφέρειας, που συχνά αποτελεί το στοιχειώδη όρο αυτοσεβασμού και

κοινωνικής αυτοπροστασίας; Πώς μπορεί να εξισωθεί ο πατριωτισμός του επιτιθέμενου με τον πατριωτισμό του αμυνόμενου;

Οι διάφοροι «συνεπείς διεθνιστές» μάς θυμίζουν ένα σχετικά πρόσφατο καβγά εγγλέζων και βορειοϊρλανδών αναρχικών στο Μπέλφαστ (1985), όπου οι εγγλέζοι αναρχικοί κατηγορούσαν για φιλομιλιταρισμό και μη τήρηση του γενικού αναρχικού συνθήματος «Κάτω όλοι οι στρατοί», τους ιρλανδούς συντρόφους τους, επειδή οι τελευταίοι δεν δέχονταν να συμπεριλάβουν σε αυτούς τους στρατούς και τον — εν δυνάμει στρατό, κατά τους Εγγλέζους, τον IPA. Αν προκαλεί χαμόγελα το παράδειγμα, θυμηθείτε ότι στη χώρα μας ανάλογες στάσεις προκάλεσαν, και ας ελπίσουμε ότι δεν θα ξαναπροκαλέσουν, τραγωδίες...

III. Ελλάδα: η αντικειμενική υπόσταση του διεθνισμού...

Η έλλειψη κάποιας δογματικής θέσης για «το εθνικό ζήτημα» οδήγησε πολλούς επιγόνους στην αυθαιρεσία. Για παράδειγμα, προκαλεί κατάπληξη το γεγονός ότι στη χώρα μας, οι μεν «διεθνιστές» όχι μόνο διεκδικούν τη θεωρητική τους συνέπεια (με τα συνθήματά, όπως είδαμε, της μαρξιστικής παράδοσης), αλλά έχουν και την ανέλπιστη τύχη (!) να ζουν σε μια χώρα που — κατά τη γνώμη τους — είναι... ιμπεριαλιστική, και επομένως ο διεθνισμός τους είναι όχι μόνο συνεπής, αλλά και επιβαλλόμενος. Από κοντά βεβαίως και οι «εθνικοί» δεν περιορίζονται να ταυτίζουν σε κάθε περίπτωση «εθνικό» και «ταξικό», αλλά δικαιολογούν τις ελληνικές θέσεις τους βαφτίζοντας το ελληνικό κράτος προτε-

κτοράτο των Μεγάλων Δυνάμεων. Θα είχε ασφαλώς τεράστιο ενδιαφέρον, όχι μόνο θεωρητικό, να γνωρίζαμε τη στάση

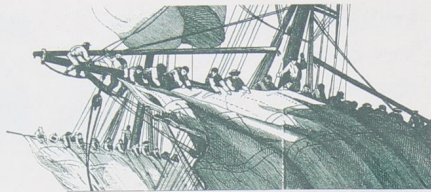
των μεν «διεθνιστών» στην περίπτωση που η Ελλάδα δεν ήταν ιμπεριαλιστική χώρα, αλλά απειλούμενη, των δε «εθνικών» στην περίπτωση που το προτεκτοράτο γινόταν η «αιχμή του δόρατος» των δυτικών επιδιώξεων και εκδήλωνε ιμπεριαλιστικές ορέξεις...

Εδώ, όπως είναι προφανές, δεν πρόκειται παρά για την προκρούστεια λογική της υπαγωγής της πραγματικότητας στις ανάγκες της θεωρίας. Αλλά έστω κι έτσι, αυτό που μένει είναι η έμμεση έστω αναγνώριση πως οι «αρχές» δεν αρκούν για την αντιμετώπιση της πραγματικότητας. Αυτή η «λογική» της υπαγωγής της πραγματικότητας στη θεωρία είχε ως αποτέλεσμα την επιλεκτική πολιτική νομιμοποίηση διαφόρων εθνικών προβλημάτων της χώρας.

Στο συγκεκριμένο ζήτημα, Αριστερά και Δεξιά πορεύτηκαν χέρι-χέρι... Έτσι, για τους μεν δεξιούς ιστορικά υπήρχε μόνο η «μικρή μας αδερφή» Βόρεια Ήπειρος, ενώ την ίδια ώρα ξεπουλούσαν ξεδιάντροπα την Κύπρο, γιατί μόνο έτσι μπορούσαν να είναι ταυτοχρόνως και αντικομμουνιστές και πιστοί στο δυτικό Κύριό τους. Από την άλλη (αλλά βεβαίως χωρίς να συμψηφίζονται οι ευθύνες...) για τους Δημοκρατικούς και Αριστερούς υπήρχε μόνο η Κύπρος (υπάρχει ακόμη;), ενώ ποτέ κανείς τους δεν έθεσε το ζήτημα των πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων της ελληνικής μειονότητας της Βορείας Ηπείρου, γιατί μόνο έτσι μπορούσαν να είναι ταυτοχρόνως και αντιιμπεριαλιστές και να μην ενισχύουν τον εγγώριο αντικομμουνισμό.

Να σημειώσουμε εδώ πως ο αντικομμουνισμός στη χώρα δεν

ασκήθηκε παρά ελάχιστα από «κοινωνική» ή «πολιτική» σκοπιά (υπεράσπιση «ελευθεριών», ατομικής ιδιοκτησίας κ.λπ.). Αντίθετα, κύριο όπλο του υπήρξε η λεγόμενη «εθνικοφροσύνη» (ασφαλώς εθνικοφροσύνη στα λόγια, νεοραγιαδισμός στην πράξη, όπως έδειξε η Ιστορία...).

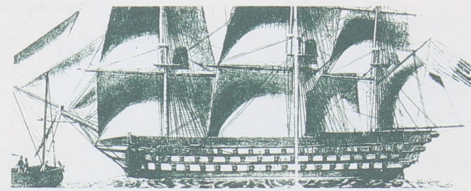

Η επιλογή αυτού του επιπέδου αντιπαράθεσης δεν είναι άσχετη ούτε με την ιστορία του κομμουνιστικού κινήματος, ούτε με την ίδια τη «φύση» της χώρας. Εξάλλου ποιες «ελευθερίες» θα μπορούσε να επικαλεστεί ένα καθεστώς βίας και μαζικής φτώχειας. Όμως αυτή η ίδια η σχιζοφρενική κατά τα άλλα «επιλεκτική πολιτική νομιμοποίηση» των εθνικών ζητημάτων δεν φανερώνει τίποτε περισσότερο από τη διφυή φύση του ζητήματος. Με άλλα λόγια αυτό που από την αρχή του σημειώματός μας προσπαθούμε να πούμε. Το δίλημμα λοιπόν «εθνικοί» ή «διεθνιστές» είναι — ενμέρει — ψεύτικο, αφού γι' αυτό δεν αποφασίζει — αποκλειστικά — η υποκειμενική (μας) βούληση, αλλά η πραγματικότητα.

Το βορειοηπειρωτικό ήταν όντως ένα «δεξιό» εθνικό ζήτημα. Όχι ασφαλώς επειδή η ελληνική μειονότητα δεν είχε το ιστορικό δικαίωμα να απολαμβάνει όσα και οι υπόλοιποι πολίτες στην Αλβανία, αλλά γιατί το κύριο σε αυτή τη διεκδίκηση — εκείνη την εποχή — ήταν η αντικομμουνιστική προοπτική του. Και αυτό το λέμε σήμερα εμείς. Σήμερα που πλέον είναι καθαρό για τι είδους «κομμουνισμό» επρόκειτο. Εμείς που διαμορφωθήκαμε πολιτικά πάνω στη ριζική αμφισβήτηση αυτού του «κομμουνιστικού μοντέλου»...

Υποστηρίζουμε λοιπόν ξεκάθαρα πως στην Ελλάδα σήμερα ο

κυριότερος κίνδυνος δεν είναι ο εθνικισμός, αλλά ο νεοραγιαδισμός (με τη μορφή του «ρεαλισμού», του «εκσυγχρονισμού» και της υποταγής στις δυτικές επιταγές).

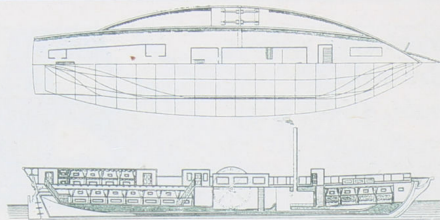

Αυτή η θέση δεν είναι αυθαίρετη· στηρίζεται στην ίδια την αντικειμενική υπόσταση της χώρας, στη φύση της ηγετικής της τάξης καθώς και τις δυνατότητές της, όπως θα δούμε πιο κάτω. Επανερχόμενοι λοιπόν στον αντικειμενικό χαρακτήρα του διεθνισμού/εθνισμού, ας σημειώσουμε πως αρκετά «εθνικιστικά κινήματα» προωθούν πολύ περισσότερο το διεθνισμό από τους εραστές του κοσμοπολιτισμού και τους ανθρώπους καλής θέλησης... Αντίθετα η «διεθνιστική» ή και κοσμοπολίτικη κίνηση του κεφαλαίου εμποδίζει την ανάπτυξη του διεθνισμού μεταξύ των λαών, δεδομένου ότι κατασχευάζει ανισότητες και ανταγωνισμούς.

Τα πράγματα φυσικά είναι σχετικά εύκολα όταν πρόκειται για μια σύγκρουση του Κέντρου με την Περιφέρεια (αν και εδώ δεν λείπουν τα προβλήματα από τους εραστές του απόλυτου (!), που αρνούνται να δουν την ουσία π.χ. της σύγκρουσης ΗΠΑ-Ιράκ ή αυτής μεταξύ της Σερβίας και του Ευρωπαϊκού Διευθυντηρίου, και αντιθέτως μένουν στα επιφαινόμενα του... χαρακτήρα του Σαντάμ ή του Μιλόσεβιτς...), όμως γίνονται πολύ πιο περίπλοκα (για τη μανιχαϊστική ηθική ορισμένων φυσικά...) όταν οι συγχρουόμενες χώρες ανήκουν στην ίδια αναπτυξιακή βαθμίδα.

Σε αυτή τη δεύτερη περίπτωση είμαστε υποχρεωμένοι να μπούμε πιο βαθιά στο «χαρακτήρα» της σύγκρουσης, στο είδος των αντιτιθέμενων συμφερόντων και κυρίως στην πολιτική σημασία των αποτελεσμάτων αυτής της σύγκρουσης. Φαίνονται όλα αυτά αρκετά «μακιαβελικά»; Δεν ήταν όμως ο ίδιος ο Μαρξ που

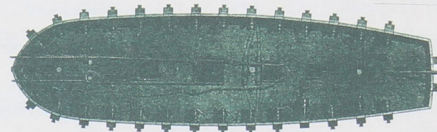
ονόμαζε, για παράδειγμα, τους χριστιανικούς πληθυσμούς της Οθωμανικής αυτοκρατορίας «σημαιοφόρους της προόδου» στην Ανατολή; Δεν είναι μήπως ο αγώνας των Παλαιστινίων για «μια πατρίδα» που βοηθά χρόνια τώρα στην αφύπνιση των Αράβων; Δεν είναι ο αγώνας των Κούρδων για ένα εθνικό κράτος που τους «μαθαίνει» τη φύση του ιμπεριαλισμού; Δεν είναι οι Βάσκοι και οι Ιρλανδοί που βρήκαν το δρόμο να συνενώσουν εθνικό και ταξικό;

Για όσους δεν κατανοούν τι σημαίνει πολιτική σημασία μιας σύγκρουσης, ας αναφερθούμε στο παράδειγμα της σύγκρουσης Κροατών, μουσουλμάνων και Σέρβων στη Βοσνία. Η σύγκρουση αυτή καταρχήν δεν αφορά τα μακροπρόθεσμα συμφέροντα κανενός από αυτούς τους λαούς. Είναι ορθό λοιπόν να καταδικάζεται η σύγκρουση και να διεκδικείται η ειρήνη. Όμως και ο πλέον αφελής καταλαβαίνει ότι, δεδομένης της σύγκρουσης, η νίκη των μεν ή των δε έχει διαφορετική πολιτική σημασία για την απόκρουση των σχεδίων των ιμπεριαλιστικών δυνάμεων στην περιοχή. Επίσης, πάλι ως παράδειγμα, είναι βέβαιο ότι ο τιτοϊκός «σοσιαλισμός» της Γιουγκοσλαβίας αποτελούσε μια γελοιογραφία σοσιαλισμού, όμως δεν ήταν αυτός ο λόγος που οι ευρωπαϊκές δυνάμεις προώθησαν τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας, όπως ασφαλώς δεν ήταν αυτός ο λόγος που πάρα πολλά επαναστατικά κινήματα στον κόσμο είδαν ως σημαντικότερο σε αυτή τη διάλυση την αποκοπή του τελευταίου τους δρόμου (ή της τελευταίας βάσης τους...) προς το ευρωπαϊκό κέντρο, και επομένως ήταν αντίθετα προς αυτή τη διάλυση.

Σε αυτά τα «πεζά» παραδείγματα φαίνεται καθαρά, κατά τη

γνώμη μας, αυτό που ορίσαμε ως «αντικειμενική υπόσταση του διεθνισμού». Με δυο λόγια, διεθνισμός είναι ό,τι κατα-

στρέφει τη σημερινή παγκόσμια ιμπεριαλιστική δομή, την παγκόσμια Τάξη και Νέα Τάξη και ό,τι αντίθετα προωθεί την ισότητα των λαών και των ανθρώπων. Σε αυτό τον αντικειμενικό αγώνα υπάρχουν χώρες που μπορούν να παίξουν προοδευτικό ή απελευθερωτικό ρόλο και χώρες που από τη θέση τους μέσα σε αυτή τη δομή είναι αντιδραστικές. Πιο απλά δεν γίνεται...

Επανερχόμενοι στα δικά μας, το κυριότερο ερώτημα πρέπει να αφορά τη «φύση» και τη θέση της Ελλάδας στην παγκόσμια ιεραρχική πυραμίδα. Αποτελεί, λοιπόν, η Ελλάδα μια χώρα του Κέντρου που εκμεταλλεύεται εκτός από τη δική της εργατική δύναμη και αυτή των χωρών της Περιφέρειας; Ασφαλώς όχι. Και αυτό νομίζουμε δεν χρειάζεται επιπλέον επιχειρηματολογία. Μήπως όμως αποτελεί μια φτωχή χώρα της Περιφέρειας που αρκείται να προμηθεύει με ζωντανή και νεκρή «αξία» το Κέντρο; Δύσκολα θα μπορούσε να υποστηρίξει κάποιος κάτι τέτοιο.

Εδώ, κατά τη γνώμη μας, βρίσκεται το κλειδί για πολλές απαντήσεις... Η Ελλάδα δεν είναι Κέντρο, ούτε ασφαλώς Περιφέρεια, δεν αποτελεί δηλαδή ούτε απλό εξάρτημα του Κέντρου, ούτε ζει από την εκμετάλλευση τρίτων. Η Ελλάδα είναι χώρα της Ημιπεριφέρειας που ελπίζει, ουτοπικά βεβαίως, να βελτιώσει τη θέση της, να μπει δηλαδή στην Περίμετρο του κέντρου. Υπό ορισμένη έννοια, ο αντιφατικός χαρακτήρας πολλών κοινωνικών φαινομένων στη χώρα έχει σχέση με αυτή της την ένταξη. Με το γεγονός δηλαδή ότι δεν ανήκει σε μια «καθαρή» κατηγορία (π.χ. Κέντρο

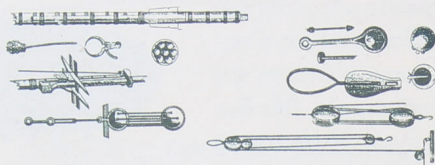
ή Περιφέρεια), ούτε επίσης πλησίον του ενός ή του άλλου πόλου, ώστε να κυριαρχείται από την αντίστοιχη... ιδεολογία.

Ανήκει αντιθέτως στο «κέντρο» της παγκόσμιας καπιταλιστικής διάταξης.

Κατά κάποιο τρόπο η χώρα, ή μάλλον η θέση της, αντιπροσωπεύει ό,τι οι «μικροαστοί» σε δεδομένη καπιταλιστική διαστρωμάτωση. Βάζουμε τον όρο «μικροαστοί» σε εισαγωγικά, γιατί εδώ δεν τον χρησιμοποιούμε υποτιμητικά, γνωρίζοντας (από την Ιστορία) πως αν και οι μικροαστοί ποτέ δεν αποτέλεσαν το καθοριστικό στρώμα, υπήρξαν εντούτοις σχεδόν πάντοτε το αποφασιστικό κοινωνικό τμήμα που έκρινε την επιτυχία κάθε κοινωνικής αλλαγής ή επανάστασης...

Οι χώρες της Ημιπεριφέρειας, σύμφωνα με μερικούς, αποτελούν το κλειδί της σταθερότητας της σύγχρονης κοσμοοικονομίας (Βαλερστάιν), γιατί εμποδίζουν την πόλωση Κέντρου - Περιφέρειας. Για κάποιους άλλους, αντίθετα, αποτελούν τον προνομιακό χώρο ανατροπής αυτής της ιεραρχικής διάταξης. Πράγματι, εδώ δεν υπάρχει η «αφασία» του Κέντρου, ο οικονομικός ιμπεριαλισμός, που δημιουργεί συνενόχους σε πλατιά τμήματα του πληθυσμού. Δεν υπάρχει (ως κοινωνικό φαινόμενο) ο ρατσισμός. Δεν υπάρχει όμως από την άλλη ούτε η μιζέρια της Περιφέρειας, η περιθωριοποίηση μεγάλων τμημάτων του πληθυσμού... Με δυο λόγια, οι χώρες της Ημιπεριφέρειας αποτελούν τους αδύνατους κρίκους της παγκόσμιας καπιταλιστικής αλυσίδας.

Στην ίδια ακριβώς βαθμίδα ανήκει η φίλη και σύμμαχος Τουρκία. Στη σύγκρουση λοιπόν με την Τουρκία η Ελλάδα διαθέτει πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Πλεονεκτήματα είναι τα

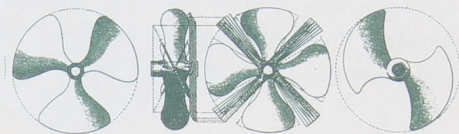

ποιοτικά της στοιχεία (οικονομία, επίπεδο κοινωνικής αποτελεσματικότητας...) και μειονεκτήματα τα συντριπτικά κατώτερα

ποσοτικά της μεγέθη. Αντικειμενικά λοιπόν η προσφυγή στην εξωοικονομική βία (διάβαζε πόλεμος) θα συνέφερε σαφώς την Τουρκία. Βεβαίως η βάση του ανταγωνισμού των δύο χωρών είναι η αποκλειστική πρακτόρευση των δυτικών συμφερόντων... Όμως σε αυτό τον ανταγωνισμό η Ελλάδα δεν έχει — τουλάχιστον μέχρι σήμερα — αντιταχθεί παρά με την αυξανόμενη υποταγή της στα δυτικά κελεύσματα. Βέβαια αυτή η σχηματική αναγωγή της σύγκρουσης των δύο χωρών στην «οικονομία» δεν μπορεί να εξηγήσει όλες τις ιστορικές, γεωγραφικές και πολιτισμικές παραμέτρους της αντιπαράθεσης...

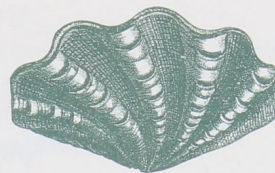
Αν λοιπόν η ανάπτυξη είναι ουτοπία και για τη μία χώρα και για την άλλη, μέσα στο σιδερένιο κλουβί της Ημιπεριφέρειας, χρέος των επαναστατικών δυνάμεων και εδώ και στην Τουρκία είναι «να αποκαλύψουν» το χαρακτήρα αυτής της σύγκρουσης, την πραγματικότητα αυτής της ουτοπίας και να αγωνιστούν εναντίον των πηγών της κακοδαιμονίας τους. Ειδικότερα στην Ελλάδα, χρέος όλων των επαναστατικών κοινωνικών δυνάμεων είναι «να αποκαλύψουν» τη νεοραγιαδίκη φύση του ελληνικού καπιταλισμού, τον αντιδραστικό κοινωνικό και εθνικό χαρακτήρα της ελληνικής αστικής τάξης και να παλέψουν εναντίον της καθημερινής εκπόρευσης της χώρας από το ντόπιο και ξένο κεφάλαιο...

Είναι αυτονόητο ότι αυτή η εναντίωση στο δυτικό κεφάλαιο πρέπει να γίνεται χωρίς ίχνος αντιδραστικού «αντι-δυτικισμού»... Αλλά βεβαίως όλα θα παιχτούν στο επίπεδο της πράξης. Αν οι επαναστατικές δυνάμεις δεν κατανοήσουν τους καιρούς και δεν

δράσουν, τότε αυτό το κενό θα το καλύψουν ξένα προς τις λαϊκές δυνάμεις πολιτικά συμφέροντα. Και η Αριστερά θα μείνει ακόμη μια φορά με... την παρθενιά της...

Χρήστος Νάσιος
Δεκέμβρης 1992

Μακεδονικό: από τον επαναστατικό ρομαντισμό
στο... νεοραγιαδισμό

Το «μακεδονικό», εκτός από προνομιακός χώρος άσκησης του αντικομμουνισμού, αποτέλεσε ένα είδος «προπατορικού αμαρτήματος» του ΚΚΕ, ενώ όπως θα δούμε στη συνέχεια ο ιστορικός αντίποδάς του έμελλε να αποτελέσει την κοινωνική «χολυμβήθρα», το οριστικό ρίζωμα του κομμουνιστικού κινήματος στη χώρα...

Αρχικά λοιπόν οι φωστήρες της Βαλκανικής Κομμουνιστικής Ομοσπονδίας αποφασίζουν (και γράφουν κατά λέξη) «... να σχηματίσουν ιδιαίτερο έθνος, το οποίο να διαθέτει δικό του έδαφος και να είναι ανεξάρτητο από κάθε ξένη δύναμη...» (6η Συνδιάσκεψη Βερολίνου, Νοέμβριος του 1923). Γνωρίζουμε από τη σχετικά πρόσφατη θεωρητική παραγωγή ότι τα έθνη είναι δημιουργήματα (και) του κράτους, πουθενά, δεν αναφέρεται ότι μπορεί να είναι και κατασκευάσματα κομματικών διασκέψεων... Την απόφαση αυτή, έστω και με τριγμούς, δέχεται το Δεκέμβριο του 1923 το Γιουγκοσλαβικό Κ.Κ., ενώ την απορρίπτει το Σοσιαλεργατικό Κόμμα Ελλάδας. Η «κομματική» αυτή διαφορά μεταφέρεται στη Διεθνή. Το ζήτημα λοιπόν συζητείται στην 5η Συνδιάσκεψη της Γ' Διεθνούς. Την πρώτη συνδιάσκεψη χωρίς τον Λένιν.

Να σημειώσουμε εδώ πως η Διεθνής δεν είναι πλέον το μέσο για την προώθηση της παγκόσμιας επανάστασης, αλλά όργανο για τη δημιουργία μιας υγειονομικής ζώνης ασφαλείας γύρω από τη νεαρή Σοβιετική Δημοκρατία... (Τα ίδια τα υλικά άλλωστε

της ίδρυσης της Γ' Διεθνούς πιστοποιούν την «εσωτερική» οπτική που πρυτάνευσε στη δημιουργία της, αλλά αυτό είναι άλλο ζήτημα...)

Στη συνδιάσκεψη λοιπόν αυτή, παρά τις αντιρρήσεις των ελληνικών αντιπροσώπων, ο «ειδικός» στα εθνικά θέματα Ντιμίτρι Μανουήλσκι υποστηρίζει ότι «το γενικό σύνθημα της αυτοδιάθεσης πρέπει να εκφραστεί με τη μορφή της απόσχισης της Κροατίας, της Σλοβενίας και της Μακεδονίας...». Προφήτης λοιπόν ο Μανουήλσκι. Αλλά ποιος θα φανταζόταν τότε ότι αυτό το επαναστατικό σύνθημα θα το υλοποιούσε 68 χρόνια αργότερα το... Τέταρτο Ράιχ! Παρά την επιχειρηματολογία του Μάξιμου ότι με την ανταλλαγή πληθυσμών ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία η περιοχή κατοικείται πλέον από συντριπτική πλειοψηφία Ελλήνων, η Διεθνής, συνεχίζοντας την πολιτική όχι πια της επανάστασης αλλά της Αγίας Ρωσίας, ικανοποιεί ουσιαστικά τους μακροπρόθεσμους βουλγαρικούς στόχους.

Η Βουλγαρία, εν προκειμένω, μην μπορώντας πλέον να ακολουθήσει την πολιτική της απευθείας προσάρτησης, όπως είχε κάνει με την ανατολική Ρωμυλία, προωθεί την πολιτική της αυτονομίας. Η Διεθνής από την άλλη βλέπει σε αυτό το τοπικό πρόβλημα τη χρυσή ευκαιρία για την αποσταθεροποίηση της περιοχής, άρα την έμμεση προστασία της ΕΣΣΔ και την... προώθηση της επανάστασης. Μετά την επιστροφή των ελληνικών αντιπροσώπων, οι οποίοι τελικώς συμφώνησαν με την απόφαση για ανεξάρτητη Μακεδονία, πραγματοποιείται το 3ο Έκτακτο Συνέδριο του ΣΕΚΕ (x) που μετονομάζεται σε ΚΚΕ. Σε αυτό το ουσιαστικά ιδρυτικό Συνέδριο τίθεται στο ΚΚΕ ο ωμός εκβιασμός να αποδεχτεί τη

θέση της Διεθνούς ως απαραίτητο όρο της εισόδου του στη Διεθνή. Παρά τις αντιρρήσεις των Κορδάτου, Αποστολίδη, Σταυρίδη (του τελευταίου από την εξορία), της ηγεσίας δηλαδή του κόμματος, αλλά και των ανθρώπων που γνώριζαν το ζήτημα από κοντά, ο πανταχού παρών Μανουήλσκι απευθύνει στους συνέδρους το εκβιαστικό θέσφατο «το εθνικό είναι λυδία λίθος της κομμουνιστικότητας του κόμματος...».

Ένα τακτικό λοιπόν ζήτημα (κατά τους κλασικούς) μετατρέπεται σε όρο ύπαρξης του ΚΚΕ. Επιπλέον, από ένα κόμμα μιας χώρας που ακόμη δεν έχει συνέλθει από τη μεγαλύτερη ίσως ήττα της ιστορίας της (1922) ζητείται να αποδεχτεί την παραπέρα συρρίκνωσή της. Το Συνέδριο, παρά τις διαφωνίες, αποδέχεται τη θέση της Διεθνούς. Σε αυτή ακριβώς την αποδοχή συνυπάρχουν τα στοιχεία του μεγαλείου, του επαναστατικού ρομαντισμού, αλλά και της τραγικής ανεπάρκειας του νεογέννητου ΚΚΕ...

Βέβαια η κριτική είναι εύκολη, ειδικά όταν γίνεται εκ των υστέρων. Όμως οι Πουλιόπουλος και Μάξιμος αρχικά, αλλά και το Έκτακτο Συνέδριο στη συνέχεια, έχουν να επιλέξουν όχι μόνο με ή χωρίς τη Διεθνή, αλλά και μέσα σε ένα περιβάλλον που θεωρούν επαναστατικό... Τι νόημα θα έχουν σε λίγο τα εθνικά κράτη, όταν το όραμα του Ρήγα μπαίνει στην ημερήσια διάταξη; Δεν επρόκειτο λοιπόν για αφηρημένο διεθνισμό, αλλά για την υπαγωγή της εθνικής οπτικής στους άμεσους επαναστατικούς στόχους.

Λίγο αργότερα, όταν πλέον φαίνονται καθαρά όχι μόνον ότι η επανάσταση δεν είναι προ των πυλών, αλλά τα αποτελέσματα αυτής της θέσης στον προσφυγικό πληθυσμό της Μακεδονίας, ο ίδιος ο Πουλιόπουλος θα γράφει «η γραμμή του κόμματος στο

μακεδονικό ήταν ε-
σφαλμένη...». Το ί-
διο θα κάνει λίγο αρ-
γότερα και το ΚΚΕ.

Όμως, εντωμεταξύ,
με αφορμή (και όχι

ασφαλώς αιτία) αυτή του τη θέση, το ΚΚΕ σχεδόν αποδεκατίζε-
ται... Θα πρέπει πλέον να περιμένει τη ναζιστική και φασιστική
κατοχή και τη μεγαλειώδη πρωτοβουλία του για τη δημιουργία
της Εθνικής Αντίστασης (να ο ιστορικός αντίποδας που λέγαμε...)
για να ριζώσει πραγματικά στην ελληνική κοινωνία. Η πρωτο-
βουλία για τη δημιουργία της Εθνικής (για όσους το ξεχνούν...)
Αντίστασης, όχι μόνο ριζώνει το ΚΚΕ στην ελληνική κοινωνία,
αλλά κατά κάποιο τρόπο αποτελεί ακόμη και σήμερα τη μόνιμη
πηγή «πολιτικής προσόδου» από την οποία ζει αυτό το κόμμα.

Λένε κάτι αυτά τα δυο ιστορικά προηγούμενα; Αν κάποιοι δυ-
σκολεύονται να βγάλουν συμπεράσματα (και δεν μιλάμε για τους
εν Ελλάδι τροτσκιστές, που εξαιτίας ακριβώς των «συνεπών» τους
θέσεων στο ζήτημα που εξετάζουμε, χωρίς βεβαίως να παραγνω-
ρίζουμε και την καταπίεση και τους διωγμούς που υπέστησαν από
τους σταλινικούς, αποδεκατίστηκαν) από αυτά τα δύο ιστορικά
γεγονότα, τότε είναι εύλογος ο τρόμος τους για τους διάφορους...
Σαμαράδες...

Βέβαια σε μια χώρα που ο ραγιαδισμός είναι υπαρκτή ιστορική
της παράμετρος, είτε αρέσει είτε όχι, είναι κατανοητό να καλύπτε-
ται πίσω από τον κουρνιαχτό της εθνικόφρονας υστερίας. Όμως
όποιος έχει την υπομονή να ξύσει την επιφάνεια θα δει ότι σε αυτή
τη χώρα αν κινδυνεύουμε από κάτι, δεν είναι η «εθνική εξαλλοσύ-
νη», αλλά μάλλον ο νεοραγιαδισμός, που στις μέρες μας παίρνει
τη μορφή του «ρεαλισμού» ή του «εκσυγχρονισμού» κατά τις δυτι-
κές επιταγές.

ΑΘΗΝΑ 1993
Εκδοση: CONVOY
Θεμιστοκλέους 37
τηλ. 3613180